

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

SSN Marek Siwek

w sprawie ze skargi E. Z. K.

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...]

na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w [...] w sprawie

VII AGa [...],

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 stycznia 2019 r.,

1. stwierdza przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie VII AGa [...];

2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz E. Z. K. kwotę 2.500 (dwa tysiące pięćset) złotych;

3. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącej opłatę od skargi w wysokości 200 (dwieście) złotych;

4. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

5. oddala skargę w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

W dniu 14 września 2018 r. skarżąca E. Z. K. wniosła skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez

nieuzasadnionej zwłoki domagając się:

1. stwierdzenia przewlekłości postępowania przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. akt VII AGa [...] z powództwa E. Z. K. przeciwko P. z siedzibą w W. o zapłatę odszkodowania za obniżenie wartości nieruchomości;
2. wydania Sądowi rozpatrującemu skargę zalecenia wyznaczenia w terminie 7 dni od otrzymania pisma terminu rozprawy, który odbędzie się w przeciągu 50 dni od dnia otrzymania akt sprawy;
3. przyznania od Skarbu Państwa na rzecz Skarżącej sumy pieniężnej w kwocie 4.000,00 (cztery tysiące) zł z tytułu odszkodowania za przewlekłość postępowania;
4. przyznania kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym.

W uzasadnieniu Skarżąca podniosła, że złożyła apelację od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 12 kwietnia 2017 r., sygn. akt XVI GC [...], a w dniu 25 maja 2017 r. apelację złożył również pozwany. Zdaniem Skarżącej od dnia wniesienia skargi Sąd nie podjął żadnej czynności w sprawie, w tym nie wyznaczył terminu rozprawy, o którego wyznaczenie pełnomocnik Skarżącej zwrócił się dodatkowo pismem z dnia 6 czerwca 2018 r., a które do dnia wniesienia skargi pozostawało bez odpowiedzi. Zdaniem Skarżącej wielomiesięczne oczekiwanie na rozpoznanie apelacji nie znajduje żadnego uzasadnienia, a brak podjęcia jakichkolwiek czynności przez Sąd Apelacyjny w [...] uzasadnia stwierdzenie, że w prowadzonym postępowaniu nastąpiło naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki.

W odpowiedzi na skargę Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w [...] wniosła o jej oddalenie jako niezasadnej, wskazując, że akta postępowania sądowego prowadzonego przez Sąd Okręgowy w W. pod sygn. XVI GC [...] wraz z apelacjami stron na wyrok z dnia 12 września 2017 r. wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w [...] w dniu 29 sierpnia 2017 r. i zostały zarejestrowane w repertorium ACa I Wydziału Cywilnego. Następnie w wyniku reorganizacji struktury Sądu, to jest po podziale i utworzeniu nowych Wydziałów w Sądzie Apelacyjnym w [...], zarejestrowano je ponownie w nowo powstałym VII Wydziale Gospodarczym Sądu Apelacyjnego w [...] i skierowano do referatu wyznaczonego przez Przewodniczącego Wydziału

sędziego z adnotacją o oczekiwaniu na rozpoznanie według ustalonego planu sesji. Następnie, na wniosek pełnomocnika Skarżącej z dnia 6 czerwca 2018 r. o przyspieszeniu terminu rozprawy, wydano zarządzenie o skierowaniu sprawy na termin w IV kwartale 2018 r. Wyznaczenie terminu nastąpiło zarządzeniem Przewodniczącego VII Wydziału Gospodarczego z dnia 17 września 2018 r. na dzień 24 października 2018 r.

Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w [...] wskazała także, że pojęcie przewlekłości postępowania nie jest bezpośrednio zależne od długości toczącego się procesu i okresu oczekiwania na termin. Przewlekłość zaś jest pojęciem względnym i jej ocena musi być zawsze odnoszona do konkretnych realiów sprawy oraz przyjętego trybu postępowania. Jedynie nadmierne odstępstwa od czasu koniecznego do wykonania określonych czynności sądowych, prac i procedur mogą prowadzić do nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu. Oceniając czas oczekiwania strony na wyznaczenie terminu, nie można też nie uwzględnić reorganizacji struktury Sądu, która nastąpiła w tym czasie oraz stopnia obciążenia VII Wydziału Gospodarczego Sądu Apelacyjnego w [...] (w 2017 r. do Wydziału, w którym pracowało 10 sędziów wpłynęło 1.598 spraw ACa, 601 spraw Acz i 42 sprawy ACo), a także powinności rozpatrywania spraw w kolejności ich wpływu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest zasadna.

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2018 r., poz. 75), zwanej dalej ustawą, do naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki dochodzi, gdy postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia postępowania w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. Ocenie podlega w szczególności terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie, a dokonując tej

oceny uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi niezależnie od tego na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania (art. 2 ust. 2 ustawy).

W judykaturze powszechny jest pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna bezczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania jest uznawana przy tym bezczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 21 marca 2006 r.; III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121 oraz z dnia 18 maja 2016 r., III SPP 53/16, LEX nr 2056884), chociaż można także wyróżnić rozstrzygnięcia, w których przyjmuje się, że rozsądne miary czasowe na rozpoznanie sprawy zostają przekroczone, gdy od czasu wpływu apelacji do Sądu drugiej instancji do daty pierwszego terminu rozprawy drugoinstancyjnej, minęło osiem miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2013 r., III SPP 51/13, LEX nr 1555679; z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13, LEX nr 1555675).

W przedmiotowej sprawie skarżona przewlekłość trwała ponad dwanaście miesięcy. Rozpatrywana przez Sąd Apelacyjny w [...] sprawa, z uwagi na jej charakter, stopień faktycznej i prawnej złożoności nie należała do kategorii spraw szczególnie skomplikowanych lub dotyczących kwestii, co do których występują zasadnicze rozbieżności. Zachowanie się Skarżącej nie tylko nie wpłynęło na wydłużenie postępowania, ale przeciwnie jej aktywność prowadziła do podejmowania przez sąd czynności w sprawie (choć nie zawsze z zamierzonym przez Skarżącą skutkiem). Przypomnieć należy bowiem, iż w dniu 6 czerwca 2018 r. pełnomocnik Skarżącej zwrócił się pismem do Sądu Apelacyjnego w [...] o przyspieszeniu terminu rozprawy. W efekcie czego zostało wydane zarządzenie o skierowaniu sprawy na termin w IV kwartale 2018 r. Natomiast w następstwie

złożenia przedmiotowej skargi (14 września 2018 r.) nastąpiło wyznaczenie terminu rozprawy (17 września 2018 r.). Przytoczone fakty wskazują jednoznacznie, iż Skarżąca podejmowała dostępne jej środki w celu doprowadzenia do szybkiego wyznaczenia rozprawy. Jednocześnie, z punktu widzenia oceny terminowości i prawidłowości czynności podejmowanych „w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie” (art. 2 ust. 2 ustawy) zasadnicze wątpliwości Sądu Najwyższego rozstrzygającego w niniejszej sprawie budzi zasadność wydawania zarządzenia „o skierowaniu sprawy na termin w IV kwartale 2018 r.”.

W niniejszej sprawie od dnia złożenia apelacji do Sądu Okręgowego w W. (12 kwietnia 2015 r.) do dnia wyznaczenia dziennej daty przeprowadzenia rozprawy (17 września 2018 r.) upłynęło 17 miesięcy (a licząc od apelacji złożonej w dniu 25 maja 2017 r. niespełna 16 miesięcy), z kolei od dnia wpłynięcia akt sprawy wraz z apelacjami do Sądu Apelacyjnego w [...] (29 sierpnia 2017 r.) do dnia 17 września 2018 r. upłynęło 12 miesięcy i 19 dni. W każdym przypadku został więc przekroczony dwunastomiesięczny termin do wyznaczenia rozprawy przez sąd II instancji. Wprawdzie w jednym przypadku owo przekroczenie było nieznaczne, to jednak dla stwierdzenia przewlekłości postępowania nie może pozostawać obojętnym fakt, iż od dnia złożenia apelacji w Sądzie Okręgowym w W. do dnia wpłynięcia akt sprawy do Sądu Apelacyjnego w [...] upłynęło ponad cztery miesiące. W postępowaniu ze skargi na przewlekłość ocenie podlegają bowiem „zarzuty skarżącego odnoszące się do przebiegu postępowania, od jego wszczęcia do prawomocnego zakończenia, niezależnie od tego, na jakim etapie tego postępowania skarga została wniesiona” (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2013 r., III SPZP 1/13, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 292).

Ponadto Sąd Najwyższy raz jeszcze zwraca uwagę, iż przewlekłość postępowania nie może być usprawiedliwiona brakami organizacyjnymi systemu sądowego. Obowiązkiem państwa jest bowiem taka organizacja sądownictwa, w tym zapewnienie optymalnej obsady kadrowej sądów, aby prawo do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie, nie było iluzoryczne (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2005 r., III SPP 109/05, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 33, z dnia 8 marca 2005 r., III SPP 34/05, OSNP 2005 nr 20, poz. 327). Co więcej,

instrument jakim jest skarga na przewlekłość postępowania i związana z nim możliwość przyznania skarżącemu, na jego żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2.000 – 20.000 zł, w znacznej mierze służy właśnie wymuszeniu na państwie takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie spraw bez nieuzasadnionej zwłoki (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13, LEX nr 1555675). W niniejszej sprawie owe braki organizacyjne systemu ujawniły się nie tylko we wskazywanych w odpowiedzi na skargę trudnościach Sądu Apelacyjnego w [...] (reorganizacja struktury Sądu, znacznego obciążenia sprawami wymogiem rozpatrywania spraw w kolejności ich wpływu), ale także w kilkumiesięcznym okresie jaki upłynął od złożenia apelacji w Sądzie Okręgowym w W. do przekazania akt spraw do Sądu Apelacyjnego w [...].

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy ocenia, że rozsądne miary na rozpatrzenie sprawy zostały przekroczone i stwierdza, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania.

Należy przypomnieć, że Skarżąca tytułem odszkodowania za przewlekłość postępowania domagała się kwoty 4.000 zł. Żądana kwota mieści się w wymiarze przewidzianym przez ustawodawcę (art. 12 ust. 4 ustawy), jednak, zdaniem Sądu Najwyższego, jest ona kwotą nadmierną. Ustawodawca określając sposób wyliczania sumy pieniężnej w art. 12 ust. 4 ustawy przyjął, iż stwierdzenie przewlekłości postępowania skutkuje koniecznością ustalenia tej sumy przy uwzględnieniu obiektywnego miernika, jakim jest czas jego trwania, niezależnie od tego, czy czas ten w całości świadczy o przewlekłości, czy też nie. Nie ulega zatem wątpliwości, że przy kształtowaniu rekompensaty dla Skarżącego z powodu wadliwości funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości skutkującej przewlekłością postępowania sądowego, indywidualnie należy oceniać każdą sprawę. W niniejszej sprawie, postępowanie zainicjowane powództwem Pani E. Z. K. z dnia 3 kwietnia 2013 r. trwało wprawdzie 5 lat, ale przewlekłość postępowania wystąpiła jedynie na jednym z jego etapów, i choć niewątpliwie przewlekłość ta miała miejsce, nie sięgnęła rażącego wymiaru, co uzasadnia przyjęcie ustawowego minimum kwoty pieniężnej przypadającej za każdy rok trwania postępowania dotkniętego przewlekłością (art. 12 ust. 4 ustawy). Kwota 2.500 zł stanowi więc z jednej strony

wystarczającą rekompensatę dla Skarżącego w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie, z drugiej zaś stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości.

Zasądzona na rzecz Skarżącej należność z tytułu zastępstwa procesowego wynika z treści § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800 ze zm.).

Ze względu na uwzględnienie skargi co do zasady, podlegała zwrotowi uiszczona w związku z jej wniesieniem opłata, stosownie do treści art. 17 ust. 3 ustawy.

Nie mógł zostać uwzględniony wniosek Skarżącej o wydanie Sądowi rozpatrującemu skargę zalecenia wyznaczenia w terminie 7 dni od otrzymania pisma terminu rozprawy, która miałyby się w przeciągu 50 dni od dnia otrzymania akt sprawy, gdyż, w dniu wydawania niniejszego postanowienia termin ten został już wyznaczony.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.